

A NOSA TERRA

IDEARIUM DA IRMANDADE DA FALA NA GALIZA E NAS
COLONIAS GALEGAS D'AMÉRICA E PORTUGAL

ANO MCMXX

SUMARIO

O Héroe da Raza.—Discurso de Ramón Cabanillas.—A Espasición de Alvaro Cebreiro. As novas correntes politécas da Galicia, ARTURO NOGUEROL BUJAN.—As Uñas do Demo, CONDE DE BERTIANDOS.—A trascendencia do noso movemento.—Irlanda.—Leonardo de Coimbra, JOHAN VIQUEIRA.—Escoita, tí, literato rico e vanidoso, CASTELAO. O inri d'a politéca hespañola.—A millore porpaganda, RAMÓN VILLAR PONTE.—O neno é así..., RABRINDRANATH TAGORE.—PENHIRANDO.

PREZOS DE SUSCRIZÓN.—Na CRUÑA, ó mes 40 cts.; Fora trimestre 1'50 ptas.—AMÉRICA, trimestre, 2 ptas.—Custe d'un número, 15 cts.—Pagos adiantados.

Redacción e Administración: Praza María Pita, 17, baixos, CRUÑA.

O DIPUTADO POR VEIRAMAR

NOVELA DE GONZALO LOPEZ ABENTE

Esta interesante e modernísima novela en idioma galego, está posta a venda nas principais librerías de Galicia.

Precio, 3 réas.

VÉNDESE:

NA CRUÑA, Administración «A NOSA TERRA», e IRMANDADE DA FALA.—FERROL, Librerías de Comadira e de Gerardo Castro.

EFFECTOS NAVALES

— DE —

FERRER Y COMPAÑÍA—SUCESORES

F. BERTRAN E MIRAMBELL

Vigo e A Cruña

CASA FUNDADA EN 1868

Artigos xeneraes pra equipo da Marina Militar, vapores, barcos de vela e pescadores.

Gran H. Universal

Rua da Reina (da Rainha) 21-LUGO

O MAIS NOVO E MILLOR

Ten carto de baño moderno. Dispón de telefono (núm 116) e de coche da casa pra todol-os trens.

O GRAN H. UNIVERSAL merece ser visitado

Leutores:

Quen queira ter un traxe bo, xeitoso e que lle coste pouco diñeiro, que o faga na Xastrería de

Xosé Varela da Costa

Rúa do Circo, 16—VIGO

LA SALUD

CASA DE BAÑOS

A MILLOR DA CRUÑA

Avenida de Rubine, 22 (Blazor)

J. SOUZA

SUCESOR DE LAFUENTE

SUCURSAL DO DEPÓSITO HIDROGRÁFICO

PAPELERÍA É LIBRERÍA

Quetos d'esquirtorio, Dibuxo e Pintura. Postaes, Aparatos de ciencias, Artigos de coiro, Quetos pra regalos, Fotografado, Tricomia e Oatromia, Osteoloxia, Anatomia, Geoloxia, Historia natural, Grabado.

Cantón Pequeno, 13.-A CRUÑA

M. VILLUENDAS

IMPRENTA

IMPRÉNTANSE TODA CRAS DE TRABALLOS FINOS.

BETANZOS (CRUÑA)

FARMACIA EUROPEA

— DE —

LOPEZ ABENTE

— REAL, 55 —

A millor surtida da Cruña e un dos establécimentos da súa crase que mais honran a Galicia. Montada con arrego o derradeiros adiantos.

Hotel Continental

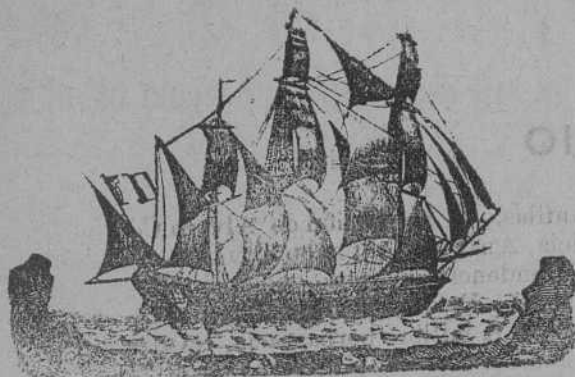
Castelar, 8 e Olmos, 28

O MELLOR SERVIDO

— DE —

M. Losada Prado

A CRUÑA

LLOYD REAL HOLANDÉS

AMSTERDAN

(KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD)

Servicio rápido por vapores-correios desde Cruña e Vigo cada tres semanas.

Línea d'América do Sur

Vapor correo rápido «LIMBURGIA»
Id. id. id. «BRABANTIA»
Id. id. id. «GELRIA»

Línea de Cuba-Méjico e Nova Orleans

Vapor correo rápido «HOLLANDIA»
Id. id. id. «FRISIA»
Id. id. id. «ZEELANDIA»

Admiten pasaxeiros de Primeira, Segunda, Intermedia e Terceira crase. (A prazas teñen que solicitáranse con anticipación)

Informará sobre precio de pasaxe e cabida

D. Raimundo Molina e Couceiro,—Consinatario na Cruña e Vigo.

A NOSA TERRA

BOLETÍN DECENAL

AÑO IV—NÚMERO 129—5 OCTUBRE—1920

O HÉROE MÁRTIR DA RAZA

Ø 12 d' Agosto, como é sabido, fixeron prisioeiro as autoridades inglesas ò alcalde de Cork, Mr. Swiney, condenando a dous anos de cadea por ter pronunciado un discurso na defensa do seu país e gardar documentos comprometedores.

Ø alcalde de Cork negóuse a probar sustancia, mentres o non ceibaran do cárcere. Mais d'un mes pasa en aúnas. Foi inútil canto fixeron os seus guardas para ll'obrigar a comere. Así ían pasando as xornadas d'anguria e agunia. Así o novo Cristo da raza céltiga, rubeu o calvario santo da arela-da redenzón.

A fe, cando non o milagre, fixeron notábel a sua resistencia física. J-un povo enteiro, povo irlandés, pregou ò ceo pol-a sua salvación. Todol-os povos celtas, irmáns do povo irlandés, deitaron bágoas d'amor e delore pol-o alcalde subríme cuia grandeza é ña do poema heroico. J-o mundo civilizado pasmou d'admiración ante o xeito sublime e inequescente do grorioso Mr. Mac Swiney.

Meirande que todol-os mariscaes e xeralisimos dos exércitos que loitaron na derradeira gran guerra, é este mártir irlandés que agora cand'o o mundo s'abala chantando nun lamal d'egoismos noxentos, ven provarnos que nada ten a forza segrada e mística da chamada da terra. Ø alcalde de Cork é un irmán noso de Raza. A sua lembranza ha ser eterna no agarimo da ialma dos ñazonalistas galegos.

A SAUDADE NOS POETAS GALEGOS

DISCURSO DE RAMÓN CABANILLAS

Señores académicos:

Somentes El Señor, que sabe como é de cativa e pedruguenta a miña horta secana, está ô tanto de meu suar a fío no medio das uces bravas e dos carrascos rasteños, arredando fentos e toxos, en preuro d'unha rosa; velaiña que ela fose! c'o a que presentarme diante de vos a cumprir a miña oferta, a faguer o pago, obriga de dereito e devoción do costume, d'este foro espiritual no que somos rendeiros cantos vemos honrada a nosa proeza, por mercede de vos cortésia fidalga e da vos bondade acariñadora, c'o agasallo prestixioso d'un asento ô lume no fogar esgrevio onde se ergue, sempre acesa e alumeante, a fogueira sagra do mais enxebre amor â Terra, o amor que limpia e vela os groriosos saiales remendados dos inmortaes peregrinos do noso Ideal e as batidas armaduras, que os séculos cubriron de poeira, dos seus nobres e valentes cabaleiros, o amor que se axonlla diante das pedras de santidade que nos cumes e nos vales, nos mosteiros e nos pazos, nas ermidas sinxelas e nas solenes catedraes, cantan o esforzo de unha raza, o amor que abrilanta e pule n'un traballo escuro e silencioso, mal agradecido cando non dado a esquecemento, os decires mainos, os berros pregantes e bruadores, as verbes milagreiras da nosa Fala, d'esta Fala voadora que sabe como ningunha das inqedades segredas, das divinas saudades vigorosas...

Caviloso e sin acougo, que enriba de trafegos obrigados traguíanme as horas súpetos dores neboantos, desmaiaba na cubiza e no rebusco cando unha alma compasiva, irmán n-estas arelas de retrauto e renacencia que fixeron niño nos peitos xenerosos da mocidade da patria, puxo na miña man «Os poetas lusíadas», de Teixeira de Pascoaes: páxinas novas ás que agardan días de eternidade, libro tocado da gracia e froecido, como unha roseira de milagre, en rosas de todo tempo.

Abreúse o meu corazón a un sentimento ducísimo e luminoso, e namorado do seu feitizo esgalléi, pecador, unha ponliña da roseira. Prantéina na hortiña probe das uces e dos toxos, cairon sóbor d-ela as raiolas douradas do Pasado, bicárona os ventíños levíans do Porvir, reguéina co-as augas cristaiñas do noso lirismo orballado de bágoas, e na ponla callón un pensamento.

Cando a branca ponliña do noso Sant Graal, mensaxeira da Espranza divina, baixa do ceo luminoso a renovar o Misterio, chega tamén arenta e cubizosa de apagar na terra—onde deita en silencio a fonte da Lembranza,—a súa sede eterna de renacencia e creación. Este é o significado místico e milagreiro da Saudade.

Voando mais polo baixo, a Saudade e a forza creada, en remanso, do Recordo e a forza creadora e puxante da Espranza, superadas no tempo; o Pasado e o Porvir, a Evocación e o Deseio, irmandados nunha fervenza relixiosa, camiñando pol-as ribeiras do Misterio en preuro d'un mais alá de arelas do corazón e da intelixencia. Cubiza do lonxe, presentimento do que está pra chegar, arela d'un ben perdido, lembranza dunha luz que nos firén na vaguedad d-un soño, desasosego de encadado, inqedade do que loita por abrir as añas para camiñar pol-o azul, a saudade e o molde que dou forma ô noso lirismo.

Añón e Rosalía chamáronlle «soidade», a modo dos canceiros e d-El Rei D. Diniz de Portugal, Pondal

dixo «suidade» e Lamas, que nomeu un dos seus libros «Saudades Galegas» falou tamén de «soedade» aunque sin dúbida no significado de saudade:

¡Ay que martirios sofro na terra!

¡Ay que soedades tan fondao teño!

o enraizamento da palabra é fondo. O do sentimento está na freba das almas e dos corazóns.

Anque a Saudade peregrina por todol-os camiños do Arte, e a Música é sempre saudade esgrevia, o maior cume de espresión e de nobreza adquireo na Poesía. A alborada hino de adoración a El Señor na súa gloria, o mesmo que a cantiga da calandria voando en circos cara ô ceo, envolveita na dourada craridade dos raios do sol nacente, é a Saudade-Lembranza saúdo o encontro da Divinidade, e o alalá, tristura de amor de amar, pregado a bocanoite, namentras voa no vento que se dorme o tanguido solene e vagaroso das campaiñas que chaman a oración, ô mesmo que reiseñor namorando do laranxeiro froecido, é a Saudade Espranza abranguindo nunha aperta de amor o Recordo que a enxendra; mais, a Poesía, por riba de todo eso, é a ollada a Beleza do íntimo, a do fondo segredo das cousas, e a voz milagreira que di o noso sentimento diante de Dios.

Pol-o que fai á nosa poesía lírica é de tal maneira e en tal medida filla de Saudade que ben se pode xurar que sia alma galega non estivera tecida c-os seus fíos Galiza non tería poetas. O noso lirismo vive na verba saudade como n-unha boliña de cristal, prisioneiro de encantamento.

A súa executoria arrinca do vello. Viva e latexante, acesa e arumada, barbullaxa nos beizos bicadores dos nosos docísimos troveiros mediovaes e amóstrase, logo, crara e lindamente dibuxada, dende os comenzos d-este consolador rexurdimento dos nosos días, nos poetas xuzgados como precursores.

Tan noso é este lirismo que os que nos miran de lonxe, sin decatarse da virtude segreda d-esta saudade vaborosa, escada das nosas arelas e cabezal dos nosos soños, fai tempo que andan perguntando si a gaita galega ríe ou chora. Somentes a ollada serea de D. Miguel de Unamuno axexón un instante, o través do velo sagro que cobre o noso altar: foi él o que dixo que dos mesmos verdores da nosa campía, ridente e garimosa cando se mira de pasada, surde, n-un s'ón acompasado, unha queixa resíñada e mimosa, porque estas terras do poniente da Europa, estas terras de Irlanda, de Bretaña e Galicia, onde viven os pobos célticos, con gaita ou sin ela estanse sempre queixando, c-os ollos cravados no mar onde parece que se lles perden algo, que él sospeita que é a Atlántida afundida no misterio das augas. Escoitade o docísimo sentimento, as verbas elixíacas que lle inspira a interpretación da Saudade, das nosas rías: «Ese mar, que alí se agacha, antre os brazos verdecentes da terra ¿non é que procura n-eles un ben lonxano que chora perdido ou o maino esquecemento do seus dores tormentosos? Alí, a carón da súa dona eterna, dorme o soño. E poida que arele tornar a ser río, río homilde, recollido e remansado; poida que soñe c-os seus días de neno. ¿Quen sabe! Tal poidera ser que aquela meiga ría de Arousa esteia soñando c-o Ulla que lle rinde as súas

augas co probe Sar que cantón a probe Rosalia. Todo elo non é mais que unha sede; a sede que ten o mar das doees augas do ríos que baixan dos cumes, aquela sede devoradora, nunca apagada, que Rosalia sufriu...» Velahí o deseio de retorno á idade primeira: ¡O mar quere ser río...! Forza invencible do Recordo e divinas arelas da Espranza divina, que xa que Dios é a nosa eterna Espranza tocada ten de estar de divina virtude a súa filla mais nobre, a divina Saudade!

Reparemos na súa sagra labor. A Lembranza, esto é o tempo espindo os feitos da materia apodrecida, limpándose do lixo terreal para arrincarilles a barrente figuranza e trocalos en visión resplandecente, en Beleza radiante. E a Espranza vestindoos de azul estrelecido, erguendoos no espazo, cubrindoos de Infinito e de Eternidade.

De Teixeira de Pascoaes son estas bervas xustas e nobres: «O Portugal de Camoes, a Galiza de Rosalia, a Catalunha de Maragall sao os Reinos da Saudade». Con Teixeira, Unamuno, antre os nosos Viqueira e Risco, cantos afondaron na nosa alma, téñeno por certo.

Mintan o que queiran os ollos enganadores, o corazón dinos aos galegos que o Miño non é un río qua sopra sinón unha ponte de amor que abraza e axunta, mais é do caso sinalar unha diferenca que se atopa antre a saudade portuguesa e a saudade galega. A saudade da outra banda do río é mesianista. A arela de rexurdimento e redención de Portugal voa ô longo das ribeiras da patria en axexo da volta do Encuberto. O Deseio encarnou: D. Sebastián, na frase velida de Teixeira, é o «corpo heróico» da Saudade. A nosa por riba de todo, é Saudade da Terra, saudade do fogar, da campia verdecente, do ceo neboente, do curuto hirto, da choiva miudiña, da campana da aldea, das oliveiras escuras, da vella parede ensilveirada, do recuncho sombrizo da carballeira, da lúa que se pon detrás do pinal... ¡saudade da lareira e do agro, saudade bendita que temos de pedir a Dios que nol-a conserve e acrecente desque ô fin das edades.

Foi por esto, e porque Saudade camiña de costas e vai para diante mirando para atrás, pol-o que poida deir Castelao, con fondo acerto, que os galegos temol-a luz da Espranza enriba do pazo ou da chouza en que fomos nados

Ven de tan fondo esta nosa saudade da Terra que ó deixar os eidos nativos, ó alonxarnos mundo adiante, a Lembranza esvaída e a Espranza sedenta, desxugadas, feridas de mal sin consolo, sin toparse, magoan o corpo que caí murcho e frebento com-unha rosa da rexión das neves, trasposta na terra ardente dos países de sol bravo. Entón surde a Morriña que é a mesma Saudade fisicamente doorosa:

Lonxe da terraña,
Lonxe do meu lar,
¡Que morriña teño!
¡Que angustias me dá!

Angustia, anguria de morte, dor tan sin sosago que o poeta quere verse no seu chan, baixo o seu ceo, ¡unque deitado en ortigas!

Parexa co-esta saudade do Ermo, érguese, forte e solene, a saudade da Raza. A alma galega afundida na Lembranza do tempo vello, tornando ô frescor das mañáns primaveraes da risoña mocidade, veu nacer, antre as brétemas do pasado, a Espranza, como ningunha benquerida, de reconquerir o amor da nai Natureza, leda na súa homildade, deitándose no seu berce, litando ô sol con ollos de meniño, n-unha vida sin cadeas. Non de outro xeito os fillos de Adán, ó lembrarnos do Paraíso perdido, abrimos o corazón ô deseio d-un Paraíso futuro, que os crentes ollamos no ceo e os espidos de fe coidan coidan alcontrar na Utopia.

Esta saudade da Raza ditou aquela estrofa de amor fraterno:

A nobre Lusitania
os brazos tende amigos...

A saudade da Raza e a saudade da Terra, entrenzadas, pol-a soia virtude do xuntoiro, pol-a travé das súas arelas, pol-o casamento dos seus sons, enxendran a saudade da Patria, que val o mesmo que saudade de redención. Ven de eiquí que ó recordo do noso pasado céltico, libre e sinxelo no seo da natureza mimosa, mais querido por mais lonxanos, arelemos con alma e vida á liberdade da nosa Terra.

Na vagorosa brétema das evocacións pondalianas, nos sons maxestosos e proféticos da súa arpa bárdica, forxada nos tempos lonxanos en que platicaban en rueiro os homes e os dioses, a saudade ten a inquietude e o devagar aventureiro que nos deixaron en herdó sagra nosos loiros abós prehistóricos.

Mais a aqueles que punza
A fatal lei do canto
Cal todo que no mundo
Anda peregrinando.
Non intentés detél-os vagabundos
Que son aves de paso.

Esas aves que lle dan envexa, esa aves que, cubizosas do lonxe,

... van en ringleira
gritando e voando
en demanda de illas Sisargas
seu noto reparo.

Vede con que fonda piedade grava a súa ollada seare e vagorosa no desterrado sin fortuna que vai pol-o mundo en precuro de amparo, n-ese probe medicante que atopamos as veces xa na verda real runxido polo sol, xa no fondo sombrizo da corredeira, n-ese pelegrin misterioso quo estivo en Xerusalén e en Santiago, que conoce todol-os camiños e durmém en todol-os paleiros e que sabe eses exempros arrepiautes de malos pecados de luxuria e de sacrilexio que somentes lle e dado perdoar ó Padre Santo de Roma. Diante del-es, a súa voz antiga ten unna dozura imponente:

¡Parece un pino leixado do monte!
¡Parece botado do mar de Niñóns!

Visión e forza, aguña e lión, lendo craramente no porvir, á súa poesía e forte e seareamente profética, chea de fé nos outos destinos da Raza:

A luz virá para a cadaca Iberia
dos fillos de Breogan.

E a dóce Estramil das terras bergantiñáns, deixa oubir o xurdío canto loitador:

¡Levántate, apréstate,
oh Celtia xentil!
¡O tempo e chegado
do arco brandir!

Esta vaguedade enfeitizadora, este voar no azul, este ir e vir o longo da Eternidade, ten carne e hoso en Lamas Carvajal. A nova Galicia, loitadora pol-a saú liberdade, vibra n-el forte, rexa e varil. O canto ó Pico-Sagro remata co-esta estrofa valente:

Monte sagra inmortal, o mais ergido
de todos cantos ten á nosa terra
denantes que este pobo sea vencido
voiverás á escoitar cantos de guerra!

N-un fermoso soneto, a arela de liberta-de xurde tráxica. Querer á Galicia ceibe.

¡Que mellor e morrer que confundida
Vivir co-a que e pra ti como extranxeira!

No que se laia da morte do Mariscal Pero Pardo, érguese co-a man pechada:

A sangue do infeliz Pardo de Cela
Crama venganza á Dios pol-a inxusticia
¡O que a fixo verter ten que bebela...!

Curros e unha corda aparte na nosa lira. Loita por cantar o Porvir enterrando ó Pasado; mais, non pode.

A Saudade manda en nós. Temos de camiñar diante d-ela como as nubes levadas po-los ventos. Temos de ir empurrados de amor invencible e-o que nos domea. En unha lumía misteriosa, de encantamento: nin atados, como Uises, poderíamos negarlle á obediencia.

Vede o namorado troveiro da «Virxeu do Cristal», magoado de lembranza, saudosa:

¡Por qué cando profético levanto
o porvir os meus ollos tristemente,
fíreme o seu remordimento xordo
e dos pasados tempos me recordo?

El mesmo, leial ó sentimento que chama as portas do seu corazón, danos axiña a mais nobre das respostas:

Medoña queixa espállase no vento,
por cidades e vilas a redonda,
que inda zoa con tanto sentimento
como na praia cando toupa a onda.

Ese triste queixido, ese lamento
d-alguén vos sal que sofre pena fonda...

¡E o pasado que morre! A lira dáime
e si canto ese morto perdonáime.

Mais ese triste queixido, ese lamento, non e o pasado que morre. non non. E él tamén quen o confesa mais adiante, tocado da variña milagreira da divina Saudade:

Eu dun tesouro sei que esta olvidado
e pra sacalo a luz a terra furo

... ..
s-o tempo e sempre o mesmo y-agarrado
vai o presente o que pasón. seguro...

El ven, de camiño, o reconecimento por enteiro da forza creadora da saudade da Terra, de poderío do chan nativo e do influxo no moldeamento das almas. N-aquél seu docísimo canto as belezas da Cruña, relixioso e levantado com-unha profesión de fé, despóis de decir que non foi a li de Tirteo sinón sóbor das ondas rizas do Orzán onde deprendeu a estrofa xurdia e fera da liberta-e que os pedrouchos das súas illas lle donaran alma ardente e de firmeza, abre ó seu peito saudoso e, arrincada do mesmo corazón, pranta esta rosa de cariño e santidade no xardín da cidade amada:

¡Tí fuches quen me falaches
de estrana maneira mística
d-este santo amor da patria
que se sente e non se esprica!

A alma galera do noso Curros vivirá para sempre n-esas catro liñas. A Terra falándolle do amor a Patria de extraña maneira mística. ¡D-esta extraña maneira mística que e a maneira euxebre e milagros da Saudade!

E chego a un punto no que se me encolle o corazón e o pensamento esváiseme, afundido na grandeza, na inmensidade d-un nome.

Para voar hasta Rosalía e méster cóncel-os camiños do ceo.

Depóis de catrocentos anos de silencio e de recollimento interior, a alma de Galicia, saudosa de amostar toda a beleza que garda, encarnou n-Ela.

Cando ó porvir envolver en néboas os nosos tempos e as cousas e os nomes se esbarallen na lonxanía, as novas xentes daranse a cavilar que a súa obra, chea de eternidade, e o traballo escollido de centos de corazóns ardendo diante do mesmo altar.

O día que á Morte, pousou a gadaña en «Follas Novas» soupede dorés que non vira e reparou en que, un por un, lle contaran os hosos.

«Follas Novas» e o poema Saudade. Con todo, non e un libro para leer; e un libro para rezar, por que Rosalía esquirben máis para que Dios a oira que para que a escoitaron os homes.

Todol-os padecimentos de amor verteron n-él unha pingota de sangue, e alí astán, roxas e acesas, como n-un cáliz que gardase o corazón latexante da nosa Terra.

A Saudade, divina Saudade, foi a que forxou aquel cravo de ouro, de ferro ou de amor, que o ferir o seu corazón fixoo froreecer n-aquela rosa mística eternamente louzana:

Mais vé que o meu corazón
é unha rosa de cen follas
y e cada folla unha pena
que vive apegada noutra.

Quitás unha, quitás dúas,
penas me quedan de abondo;
hoxe dez, mañán corenta,
desfolla que te desfolla...

¡O corazón me arrincarás
desque as arrincarás todas!

A Saudade levouna no seu colo, tan alto, tan alto, que xa non vé terra.

Xa nin rencor nin desprezo,
xa nin temor de mudanzas;
tan só unha sede... unha sede
de non sei qué, que me mata.

A Vida e a Morte abrázanse n-Ela, suspensas de encontrarse pechadas no mesmo camarín.

Mortos e vivos, en xuntanza saudosa alentamos n-unha tranquiá é doce irmandade, O cimiterio, que xa non é ausencia, ten a quentura do fogar e n-él xogan os neníños, cantan os paxaros e practican os canónegos vellos, sentados o sol. A terra ridente trunfou da Vida e da Morte. A Saudade levantou os marcos de todol-os lindeiros e, o seu bico amoroso, as almas reencarnaron:

De Galicia os cimiterios
c-os seus alcipreses altos
c-os seus olivos escuros
y-os seus homildes osarios,
todos de frores cubertos,
frescos com-os nosos campos,

cheos d-un grande sosego
parés que nos dín: ¡Duramos!

Dos vivos amigos sodes
mortos que alí tés descanso.

Visítanos cada día
falan con vosco rezando.

e jastra mañán! se despiden
de vos, para o seu traballo.

Non seguirei Leia quen podía. Leia e rece c-os beizos pechados, deixándo que o corazón entrence, c-os raios de luz sinconte que dorme en cáda rima, a escala do seu camiño de Eternidade.

Diante de Rosalia voan as subrimos paladras do cántico divino: »*Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes...*»

No ceo e na terra, libres ou escravizados para sempre, para sempre, para sempre, Rosalia o e «corpo santo» da S»udade Galega.

Finadas estas páxinas homildes, réatamo por testimonio, obedecendo mandados do corazón, da miña gratitude os nobres compañeiros que, alzándose en máis do que eu son, foron servidos de faguerme a honra e a gracia d'un asento a súa veira, e, coeles, os fidalgos señores d-esta casa galega de Mondariz que oxe nos acolle co-a xentileza e o amor que un morto esgrevio lles deixou en Ordo espiritual.

Un solo laio queda no meu peito, fillo do dor da ausencia do Mestre grorioso, do que n-este Instituto é cabeza visibre e alma dirixinte. Cheguen astra él, co-a miña respetosa reverencia e fonda devoción, en homenaxe de xusticia, estas palabras alleas pol-a súa pruma lembradae n-unha páxina inmortal: «Fillo de Galicia, lendo a súa obra aprendín que tiña unha Patria.»

NA «IRMANDADE» DA CRUÑA

A Exposición de Alvaro Cebreiro

Dixera o xenial e nunca chorado d'abondo Lois Porteiro, n'unha notábel conferencia que pronunciara con motivo da primeira Exposición de Imeldo Corral, na Cruña, que as *Irmidades* eran o verdadeiro e único solar da cultura galega. Pois siquen séndoo desde entón para sempre.

Non houbo artista que pidira axuda das *Irmidades* que non'a atopara de contado. Inda a d'Ourense acaba de imprentare o formoso libro de versos «Do Ermo» de Noriega Varela. A de Betanzos fixo un concurso d'obras teatraes. Estas y-as mais sociedades irmáns protexeron total-as manifestacións de galeguismo, feitas na nosa Terra desde fai un lustro. I-a *Irmidade* da Cruña, rexistra no seu hestorial páxinas tan brillantes como as das Exposicións d'Imeldo Corral i-a de Castelao.

Agora recadou un novo loureiro co'a de Alvaro Cebreiro que állase aberta nos seus salóns.

Alvaro Cebreiro, é un rapaz xenial. Dezasete anos conta aínda. Mas a súa cultura literaria e artística xa é grande. Fixo versos en castelán e galego dignos d'alau-do. Ten unha sensibilidade para as Belas Artes, admirábel. Ten unha agudeza de xuício propia d'un espírito na naturidá.

¿Vichedes as trinta obras que espón na *Irmidade*? Pois a maoría d'elas parecen non d'un principiante, senon d'un home xa cortido na arte do debuxo. E elegante na liña. Seguro no manexo da pruma. Orixinal no xeito de debuxare. Pol-o bó gusto é un refinado. Pol-a inspiración un poeta. Se non trata d'un mozo a quen haxa que loubar pol-o que promete. Nen d'unha precocidade, que por precocidade sinxelamente mereza gabanzas. Alvaro Cebreiro começa como un mestre, talmente.

E poderíamos dicir sen hipérbole, que, no senso de caricaturista, non fai cativo papel ó lado de Castelao e Bagaría, os millores da Hespaña. Como caricaturista ten Cebreiro un luminoso porvir aberto. Como debuxante moi moderno, o mesmo. Nosa émbora ó querido irmán.

DA NOSA IDEOLOXÍA

As novas correntes polítecas d'a Galicia

(CONCLUSIÓN)

que gallego solo lo habla la gente baja: los obreros, los labradores, las criadas...!», o que e o mesmo que se dixeran: «Non ves qu'en galego fala a xente que produce e paga os trabucos y-en castelán debemos falar os que vivimos a conta d'os máis pra que a toda hora se lembren d'o mandamento d'embargo con que os deixamos por portas, do recibo d'o consumo con que s'acaba c'o labrego, e de que non poderán xuzgar por si mesmos cal será o eirito d'a súa liberdade por estaren as leises con qu'os entallamos, esquirtas na lingoa que nos sinten falar e non n-a que iles falan?» Agora ben; non esquezan os que así descurren que dinantes que o III Congreso Pan-ruso d'os Soviest, imitando a San Paulo, condenare a a non comere ós que viven n-adumia, d'a nugalla. xa o povo galego dixera con cabeza: «N-a terra d'aquil home o que non traballa non come.»

A esa falsa ideia de superioridade débese o que algús obreiros aburguesados, afotos de favonexar y-abrayar ós seus compañeiros con unha cultura de quincalla, deran n-a tema de falar en castelán nos mitis. ¿De qué se leva esto ademáis? Pois de que ditas persoas aburguesadas, de non po-ler meterse a tratantes en tranquilidá pública— como algús parlamentarios socialistas—queren cando menos co-a súa leria, falando de prestado, que digan d'iles: «Homes coma iste non nacen ó pe d'un fento.»

A tal hora lémbrome da escena d'o *Lindo Don Diego* en que tratando de facer tragar unha condesa envolta n-un estropaxo, lle di o Mosquito á criada Beatriz que severe a maneira de falar pra que o Don Diego a tome por condesa e pra elo si este lle pregunta como está lle conteste: «Eu garatusa, libidinosa, crédula y obtusa»; e cando a criada lle pregunta ó Don Diego: «¿Qué intentos os lleva neutral—a mis coturnos cortés!» escrima iste: «¡Jesús, cual habla! Esto es—estilo de sangre real.»

En castelán falan os zaches d'o povo, todol-os laez's, os que queren acadasmar á ceifa nazonalista co-a políteca aburguesada e vergoñosa de «el regionalismo bien entendido»: y-en galego fala a xente que traballa, a xente que produce, a xente que paga os trabucos y-as rentas, a xente que da os seus fillos pra Melilla, todol-os que non teñen a menos ser fillos de Galicia nin falar como fala a xente de ben que nos mantén mentras ela traballa de sol a sol y-o pasa mal: «o proveito d'a terra é pra todos: o rey mesmo está suxeto ós agros. (Ecol. C. 5, 9.)»

Pr'os nazonalistas galegos a desconcentranza y-a dexuntanza administrativas non son fis senon medios, ant'os que, o problema de monarquía ou repúblice non ten importancia. O de importancia pra nos, y-esto non debe esquecerse, e crear a cultura atlántica libertando o espito nacional d'a cultura mediterránea.

A vida non é uniforme, coma endemal a queren facer algús, senon variada: un arco da vella con moitos colores e cada Nación é un matiz d'a Humanidade y-a labor que os nazonalistas arelamos facer consiste en que se destaque ese matiz co-a mais intensa persoalidade.

ARTURO NOGUERO L. BUJÁN.

LETRAS IRMANS.

Lênda

AS UÑAS DO DEMO

O forasteiro que, chegando a Ponte do Limia indagara as curiosidades da terra, ouvira mentar entre elas a das *uñas do demo*; e, se tivera empeño de examinar a infernale maravilla, non perderá o tempo; que, pra chegar ao sitio, ten de percorrer o caes, do cual irá gozando un dos mais encantadores panoramas. Cando vaia camiñando absorto na contemplación do río e da margen fronteira dirá-lle de súpeto o guía, apuntando a unha lage da calzada: —E esta; coidado, non-a pise; que sería eso de mal agoiro. —E verá enton na pedra indicada unhas concavidades, onde poderia ajustar-se unha grande mau dereita.

..

Unha tarde, fai moitos anos dobravan os sinos da vila, e corria de boca en boca a nova de que finára n-aquél día un célebre escribano. Qwen observase atento o sembrante dos que davan e ouvian a nova, facilmente convencerían-se de que o home non deixava saudades. Os grupos de paseantes, que a esa hora estanciavan pol-a ponte e alamedas veciñas, aproveitavan a ocasión para lembrar historias de grandes fazañas, que ennegreceran durante unha longa vida a fama do defunto, entre as que abultava a falsificación de documentos importantes, conque habian sido lesadas moitas familias honestas. N-as ruas tortuosas e húmidas do interior da vila o mullerío cochichava ás portas, narrando esas mesmas aventuras, e condimentado-as de pragas, que na lingua d-aquela gente ben denotavan certeza de que para alma do desgraçado non podían valer sufraxios.

Apesar de tantas maldições, e dos populares mais entendidos en particularidades da outra vida, afirmaran n-as lojas e n-as prazas que os despojos do escribano non debían ser enterrados en sagrado, non habia remedio sinón darll-es sepultura eclesiástica, pois era certo que morrera no seu da Igrexa, ao menos aparentemente.

Os frades franciscanos, que do convento do San Antonio apenas saían para edificar a vila con a sua humildade, non perderan o ensejo para, con novo exemplo de tan difícil virtude, ensinar os orgullosos, que se esquecían d-unha das mais piedosas obras de misericordia; e ofreceran caridosamente a sua casa, para que n-ela dormise o eterno sono o oficial da justicia dos homes.

..

Ao cair da tarde do día seguinte rezavan os frades o oficio de sepultura, e catro leigos afastando o pano preto que durante a cerimonia escondera a cova, descéran pausadamente o cadáver, cobrindo-o con terra, e tapando-o dimpois coa pesada lage. Apagaran-se as tochas, e os padres tristes e pensativos encamiñaran-se para as suas estreitas ceias.

..

A media noite en punto foi toda a comunidade acordada por tres fortes argoladas, que resoavan pol-os claustros con desusado estrondo e demora.

Ergueu-se de salto o guardian; como impelidos por forza estrana, todol-os padres ergueronse. Saindo aos longos corredores, ollavan-se amedofñados, parecendo adiviñar que algunha cousa extraordinaria ia pasar ali,

e foran seguindo até á porteria, onde o guardian preguntou para fóra quen era que a taes horas da noite buscava o mosteiro.

Respondeulle unha voz ben timbrada e forte:

—Reuni-vos todos na igrexa e abride-me as portas; é ali onde quero falar...

As portas, rangendo nos seus gonzos, abrironse de par en par, e apareceu no limiar un bulto; o sen ollar era tan penetrante, que os frades, atónitos, mal podían examinal-o e só dous irmáns leigos, que respeitosa e habian-se afastado, percibiran que o visitadore nocturno era un cavaleiro, trajecto de vestes de gala, mas escondendo difícilmente nas dobras da capa uns pés moi some llantes aos dunha cabra.

Houbu un momento de silencio, durante o cual pareceu aos dous observadores que o descoñecido, estremecendo ligeiramente, hesitava en transpor os humbraes. Foi instantánea aquela duvida, se a houvo; entrou, e con voz solemne ordenou ao guardian que fose ao sacrario e trouxese a pixide.

Encamiñándose logo para unha capeliña, que fica junto á entrada, do lado do Evangelio, aproximouse da sepultura que poucas horas fora pechada, e, cravando as uñas na campá, levantouna sen esforzo, remegendo-a con impeto; agarrou á altura do peito o corpo amortallado, que se erguera hirto, virouno de bruços, e, dandolle grande murro n-as costas, fixo-lle vomitar a partícula do sagrado vaso, n-esa ocasión traído pol-o vello religioso, que obedecera ou como automato inconsciente, ou porque inspiración houbera-o obrigado.

Transmudou-se a figura do cavaleiro en bulto negro e terrible, e, abrazando-se ao cadaver, saíu pol-a vidreira que se fixo en astillas.

A comunidade, postrada diante do Santísimo, orava con fervore; mas os dous leigos curiosos, saindo ao adro, puideron ver con asombro que ambos os corpos, unidos n-unha sola peza informe, pasava voando por riba da cerca, e, tendo crestado un cipreste que rozaran, pederon-se do espazo.

.....

Na madrugada seguinte o pobo da vila juntava-se en volta de lage, que os frades habian transportado de noite para o sitio onde hoje se encontra, e aterrado comentava o caso estupendo.

CONDE DE BERTIANDOS.

Desde agora A NOSA TERRA normalizará a sua marcha

Por dificultades opostas pol-as casas editoriales, alleas á nosa vontade—inda sendo pagos os traballos que encargamos puntualmente—A NOSA TERRA desde foi algún tempo non poido saír nas datas fixas que nós desexabamos,

Agora, por contrato feita c'unha nova casa, coidamos que ficará restabrecida a normalidade. Aos lectores e amigos que até oxe, dando probas d'amore á causa da redenzón da Pátria, souperon disimular as moitas irregularidades que sen culpa nosa sofriu esta revista, logo de lles testimoñar unha vez mais o noso agradecemento, prometémolles que no adiante recibirán A NOSA TERRA co'a puntualidad que eles avelan e nosco avelamos tamén. Non esquezan que A NOSA TERRA é o único boletín, orgo da cultura e das ideas enxebres que se publica na Galiza, non para faguer negocio—pois somentes sacrificios nas impón—senon para semental-as verdades redentoras. Axudal-a sempre, ten de ser o lema dos bós e xenerosos.

GALIZA, REVIVINDO...

A TRASCENDENZA DO NOSO MOVIMENTO

Xa non é só en França, entr'os intelectuaes franceses: nen na Inglaterra, nen na Cataluña, nen no Euzkadi, onde a nova Galiza que ven surdindo pol-o esforzo do nazionalismo das *Irmantades da Fala*, atopa ecos querendosos e agarimantes.

En Portugal, vánse abrindo tódolos ollos para se decataren ben do movemento noso. E a mais dos intelectuaes d'alen—xa n'estreita amizade cos cabezoleiros do galegnismo—comenzan agora os xornaes lusitanos a falar da actuación das *Irmantades*.

No derradeiro número de A NOSA TERRA, temos publicado «Cartas portucalenses» que colimos das columnas de «O Popular» de Lisboa, orgo do partido republicano popular. Cousa moi interesante. Pois hoxe achamos en outros dous xornaes, «O Comercio do Porto» e o «Jornal de Noticias» da mesma cidade, os seguintes comentarios que copiamos,

Di o «Comercio do Porto»

«Galiza e Portugal»

A aproximación com o noso país

É interesante observar o movemento de renovação espiritual que agita os meios intellectuaes da risonha provincia da Galliza e que comenzan a dar vida e interpretación ao pensamento galego en publicacións literarias como A NOSA TERRA, ergo das *Irmantades da Fala* na Galiza e nas colonias galegas da América e Portugal.

As *Irmantades da Fala*, que precisan a independencia local e individualista da Galliza, separada da Hespanha, apoiám-se na tradición histórica para reivindicarem uma cultura propia, que, traducindo a vitalidade da ridente regio gallega, tenda a aproximal-a de Portugal, ao qual se acha vinculada por laços indissolúveis de uma identidade étnica, histórica e social que perdurou mesmo depois da separação dos condados Portucalense e da Galliza.

No movemento de aproximación com Portugal, cumpre pór em destaque o estudo brillante e consciencioso que na revista A NOSA TERRA vem fazendo da literatura portuguesa e dos seus poetas e escriptores como Junqueiro, Ega e Camillo, o notavel profesor Vicente Risco, que ultimamente escreveu mais un bello artigo de critica e analyse ao libro do eminente poeta Teixeira de Pascoaes, recente-

mente publicado e intitulado «Os poetas lusitados».

Merecem, pois, ser conhecidas entre nós os sentimentos de affectiva solidariedade moral e social que tendem a unir a Galliza a Portugal,

Di o «Journal de Noticias», do Porto:

Galiza e a suas letras

(Os Jogos florais luso-galaicos)

Ha trinta anos, as esquinas das ruas das duas capitais da Republica eram ocupadas por grupos de moços de fretes de origem galega, dando enseio a que o lapis de Bordalo Pinheiro, o inimitavel caricaturista aproveitasse magnificamente o facto para as suas «charges» humoristicas.

Abundavam entao em Portugal, os filhos da briosa regio, fugidos, uns, ao servicio «al rey», e, outros, em busca da fortuna que a «terra» lhes negava. E aqueles homens de estatura mediana, robustos, de vigorosa musculatura, em geral morenos, sobrios, sofredores, incansaveis no traballo, sem temor os rigores das estações, joviais entre si, taciturnos, reservados e até desconfiados quando se encontravam entre pessoas estranhas ou de diferente posição social eram acimados com o significado desprestigiado e humilhante de «Xuan de Vigo».

A massa inconsciente mofava deles e num injusto vocabulo de conceit injurioso «galego» julgava demostrar que a terra donde provinhan eses homens laboriosos, era uma terra de ignorantes; e como de um momento para outro se viu diminuir dum modo sensacional o numero da colonia, acreditouse que foi devido ao epiteto grosseiro que se tinha afastado a sua emigração. Ignorou-se, porém, e por largo lapso de tempo, a verdadeira rasao dessa ausencia, e nao pouca surpresa foi saber-se depois que a colonia galega tinha derivada a sua corrente emigratoria para as Republicas Argentina e Uruguay, onde eram tratados com todos os respeito e auferiam meliores proventos. Mais tarde a imprensa fez-se eco das maravilhosas institúoes por eles fundadas, tanto em Buenos Ayres, como em Montivideo e na Habana, onde a par de honrarem a España elevavam o nome da «terriña».

As excursões realizadas pelas tunas

academicas de Santiago e Corunha a Portugal, e as visitas das tunas academicas portuguesas a Galiza, vieram demostrar o valor da regio.

Ia-se pouco a pouco desfazendo a lenda de que o galego era o eterno «Xuan da pata redonda», de que a Galiza era una terra amaldiçoada que so exportava maquinas braçais; chegou-se, por fim, ao convencimiento de que os galaicos eram estudiosos, sabendo reter o que uma vez aprenderam, que amam modelarmente a terra que os viu nascer, e, saindo dela para tentar fortuna, so para elevivem na esperanza de um día poderem ser senhores do pedago da «terriña» em que viram a luz primeira.

E, desde entao, as esquinas das ruas das duas capitais da Republica estao ocupadas por moços de fretes que ja nao de origem galega.

Bem andou um escriptor de renome em coroar a depreciada Galiza com o nome de Suissa Espanhola.

O nobilissimo solar da Iberia, perola encantadora da natureza, torrao gêmeo do belo Portugal que o Minho com a sua linfa de cristal e as suas paisagens identes separa, é un trecho maravilloso da poesia e arte.

O portuguez que atravesse a ponte internacional e pela primeira vez entre na antiga «Tudae», (Tuy), fundada com os restos das ruinas de Troia, a antiga capital das sete provincias em que esteve dividido o antigo reino da Galiza encontra na sua frente a velha catedral cujo exterior se assemelha a uma antiga fortaleza, com a sua magnifica portada que olha para Oriente, verdadeira joia de arte ogival, construída no seculo XIV, e as igrejas pe S. Domingo e S. Erancisco a célebre capela de S. Telmo, edificada sobre o propio solar onde viveu o Santo, o paço episcopal de arcaica memoria e onde viveu o célebre Lucas de Tuy. E se se der ao bom gosto de percorrer os seus arradores, verá com extase a extensa e feraz campina denominada a «Vega del Oro», regada pelo Louro, afluente do Minho, onde abundam saborosos salmoes, savels, lampreias, trutas e engutas; a linda «Oya» onde se encontra o suntuoso Mosteiro que pertenceu a ordem Cisterciense; «La Guardia», a romana Ostium Minu, formosa, vila onde se ostentam elegantes e modernos edificios: até que alcanza a pequena mas vaidosa vila de «Porriños» que o Sella banha e lhe fertiliza a planicie em que assenta.

E enlevado neste panorama que lhe faz ver a continuação da sua patria, seguindo os vales amenos e productivos do partido de «Redondela», ao entrar na vila desde nome, defrontará com dois manificos viadutos que cruzam a casaria da vila, onde se contam belos edificios como o Casino, o con-

vento das treiras, o Julgado de Instrução, as Escolas Públicas, o edificio dos correios e telegrafos, a praça donde se divisam panoramas excelentes, muitas quintas e casas de recreio vendo-se ao fundo, e em frente da povoação, o lozaretto de San Simón.

Continuando pela estrada de «Mós» erguese altaneiro o palacio pertença do Marquesado deste nome, hoje na posse do da Vega d'Armijo, e mais adiante ostenta-se donairoso, em Sotomayor, o palacio deste nome, pertencente a familia homónima, edificio modelo das moradas feudaes, pois data do século 8.ª a historia desta familia.

Junto ao castelo ve-se a «Pedra d'os riscos», com todos os caracteres dos monumentos inegalíticos e tão frequentes na Bretanha. Vem agora para Este e hai tera a «Vicus Spacorum» dos romanos, a mais moderna cidade da Galicia, de agradável aspecto comercial, coberta de edificios modernissimos, com a sua bahia, reputada como a maior da Europa, em virtude do que o Almirantado inglez declarou Vigo estação naval das esquadras Británicas.

No cume da colina Castro, dominando a ria e arredores, ergue-se o castelo do mesmo nome que se supõe existir desde a dominação romana embora modificada no reinado de Felipo V de Espanha. No declive da colina levanta-se o castelo de San Sebastián fortificado por uma muralha do feio dum poligono irregular. Junto ao molhe da Lage deparara-se a bateria do mesmo nome.

Os seus arredores são lindissimos, cobertos de preciosos parques e jardins, com quintas e casa de recreio, entre as quaes merecem destacar-se as denominadas Arcosa, el Piñeiro, el Carmen, Vista Alegre, Bela-Vista, Vila Eduardo, a casa do conde de Priego, etc.

Vigo é patria de grandes homens: D. Casto Mendez Núñez, uha das glorias da marinha espanhola; Manuel Marti, grande compositor, pianista emihente, pintor e poeta; Miguel Caamaño, tesoureiro-mor de Reino; Francisco Lembro, critico e musiconotavel do século XVII; Fr. Antonio Sotomayor, Arcebispo e Inquisidor geral; Fr. Francisco Sotomayor, bispo de Quito; Diego Sarmiento, Bispo de Oviedo; Luiz Sarmiento, Mordomo de Rainha Maria Ana d'Austria.

Euverede agora pela carretera de Bayona e ali encontrará a celtica «Eri-zana», que Viriato asivou com o seu socorro de cair em poder de Servillano, com as suas asseadas ruas, lindas casas e jardim público, com a ereja parroquia do século XIII, belo edificio românico digno de admiração pelo seu portico sobre o qual se ve um delicado rosetto.

Bayona chegou a ser nos seculos XIV o XV a povoação mais rica da Galicia e uma das suas pragas mais fortes. Alem estas «Bouzas» de situação pitoresca, patria do notavel escritor sr. Isidoro Araujo de Lin «Gondomar», onde se ergue o palacio dos condes do mesmo titulo, tendo sido seu primeiro usuiuctuário Diego Sarmiento de Acuña, Embaixador de Espanha na França, Inglaterra e Alemanha no tempo dos Filipes. Velta-se agora para o norte e terá «Puente Caldelas» com seus mananciais d'aguas sulfurosas e sodicas «Lames», «Coto-vad», «Puente Sampaio», de brilhante historia, pois foi teatro da batalha que em 1809 os galegos sustentaram com os franceses.

E agora deixem para traz o desmantelado castelo de «Sobroso» que tras a memoria as garras dos Hernandines e as revolas suscitadas pelo famoso conde Pedro Madruga. Alem aparece «Mondariz», a das aguas milagrosas, e «Salvaterra», antiga praga forte, e hoje abandonada e reducida a uma velha muralha, terra do melhor vinho da regiaõ.

No meio das montanhas surge «Lalín», o antigo alcaçer dos reis suevos e a pouca distancia mais a Abadia de Carboeiro» obra do século X, que teve suntuosidade e privilegios concedidos por reis e próceres. Aquivem o Urmia. Siga-o e contemple a fertilidade do formoso vale de Salmés Veja «Santa Maria de Castrelo» onde pasou a infancia Alfonso VII, o Imperador. Atravesse «Carril» com o seu bom porto, e Sanjenjo», outra obra artilhada para afugentar os piratas que faziam as suas investidas por aquelas costas e pare agora um pouco, já que chegou a «Vilagarcía». Admire estas ruas limpas, estes bons edificios; estes elegantes chalets, o soberbo molhe de ferro de 180m, os passeios formosos, os seus excelentes hotéis e frequentados cafés.

Passada a vila saia dela e observe o palacio da Vista alegre, edificio antigo e levantado pela nobilissima familia galega dos Mosecos, de que descendem os Camoes, de Portugal. E mais alem, em sitio o mais pitoresco do vale de Salmés, admire o palacio dos senhores de «Rubianes», entre cujos ascendentes figuram o grande capitao Fernan Garcia Caamaño, que na conquista de Almeria alcançou o cognome de «valeroso y nunca rendido». A esta familia illustre pertence o famoso poeta galego do século XIV, Vasco Perez de Camoes, ascendente do nosso grand épico dos «Lusiadas».

Continue para o Norte e deparará com a romana «Cuntis», com as suas termas famosas; «Catoira», com os seus dois torreos desmantelados ja conhecidos no século VIII e que a Mitra de Santiago reforçou para conter

os normandos; «Caldas dos Reyes», a antiga «Aque Celenæ», do itinerario de Antonio Augusto, com fama de ter sido berco de Alfonso XII e ter ali decorrido a educação de ele sob a tutela do famoso conde de Trava; «Maria», com um bom fundeadouro e espagoso molhe onde tocam os vapores xa «Messageries» que fazem a carreira do Pacifico; «Poys», com a sua comunidade de religiosos, residencia na idade visigotica de S. Frutuoso de Braga; a celtica «Cangas», antiga «Clunania», con as suas fabricas de conserva; «Bueu», com uma formosa campina; e para termo da primeira etape lanes os seus olhos demoradamente sobre o formoso vale banhado pelo L rez, sobre o cual ha uma soberna ponte de pedra de doze arcos, e outra de madeira que o levam até a garrida «Helenes» que Tenero fundou.

Aqui tem «Pontevedra», com as suas espagosas pragas, edificios notaveis e modernos, preciosos passeios, com o seu teatro e Casa Consistorial, e palacio da provincia, suntuosas egrejas, mercado modelar, Escolas Normais, palacio da justiga, sucursal do Banco de Espanha, cidade movimentada e de sociedade intelectual com quem se pode manter relaçoes.

Aqui nacerom Pavo harino, o audacioso almirante que ajudou a conquista de Sevilha, o almirante Alfonso Jofre de Tenorio, ajudante de Alfonso XI, Payo de Sotomayor, marechal de Castela, Pedro Sarmiento de Gamboa, marinheiro, audaz que atravesou o estreito de Magalhaes com a proa voltada para o nosso hemisferio, Bartolomé e Esteban Nodal, conhecidos polos «Nodales», que fixeram o roteiro dos estreitos de Magalhaes; Gregorio Fernández, grande escultor do século XVII, Fr. Martin Sarmiento, erudito escritor, o Bispo Manrinko, de Avila, o notavel jurisconsulto López de Mentenegro, o general Conde de Macella, o marquês de Castela. D. Ramón Patiño, capitao general dos exercitos. D. Sebastiao Malvar y Pintos, arcebispo de Santiago e de moitos entres filhos illustres d'esta terra digna-

CERVAENE Y RODRIGUEZ.

(Continúa)

Lea vostede

“A NOSA TERRA”

HISTORIA DOS MOVIMENTOS NACIONALISTAS

IRLANDA

III

A emancipación dos católicos.—Daniel O'Connell.—A nova Irlanda.—Insurrección do 1848.

Para que os católicos irlandeses aceptaran a unión, Pitt prometeu-lles que, unha vez feita a unión, ceibaríalos, e decir, que donaría-lles a prentitude dos seus dereitos civís e políticos, e poñería na Irlanda a igualdade relixiosa. Contando con esto, os cregos católicos da Irlanda favoreceron a *Unión Act*. A promesa non tuvo cumprimento, coa excusa de que o rei Jorge opoñía-se en absoluto.

Victimas d'un novo engaño, os católicos irlandeses promoveron unha fonda revolta, e a situación da illa agravouse de modo ameazadore. O goberno de Londres respondeu con medidas de gran severidade; dende o 1800 até o 1829, o Parlamento inglés votou leises de represión.

N-aquela época apareceu na política irlandesa a figura de Daniel O'Connell. Este tiña vinte e tres anos cando foi promulgada a *Unión Act*. E ao ouzar un día que as campanas da catedral do San Patricio de Dublin repicaban na celebración da unión a Inglaterra, avergoñouse da escravitude nacional e jurou adicar o seu esforzo á redención da patria. Abogado de grande sona, orador elocuente, espírito batalladore. O'Connell fixo seguir tras de si ao pobo irlandés na campaña que promoveu. A causa da súa acción conquerinte e resolta. foi un feito, no 1830, o ceibamento dos católicos. Conquerida esta victoria, o gran patriota fixo unha nova campaña para derrubar a *Unión Act*. A influencia do O'Connell foi inmensa; o pobo adoraba-o e chamáballe «*O libertadore*», todos estaban dispostos a obedecel-o a ollos pechados á primeira verba que ceibara.

O'Connell fixo na Irlanda unha agitación intensa por medio de xuntanzas a campo aberto. N-estas xuntanzas as súas condicións de predicadore chegaban ao máximo. O pobo irlandés coidou que todas aquelas xuntanzas eran e comenzo d'un erguemento armado.

E en todas partes agardabase con fe cega que O'Connell dera o berro de loita. Mas houbo n-esto un erro dôroso. Na realidade O'Connell non quería chegar a forza. Coidaba que o erguemento legal da Irlanda abondaría para trunfar. Era enemigo, por condición, das loitas crudes, pol-as que tiña un verdadeiro horror de cuáker. Moitas veces tiña dito que «ningunha causa humana é digna de que se vertan por ela unha sola pingueira de sangue».

Os irlandeses coidaron que era chegada a hora da revolta con motivo do que aconteceu n-un *meeting* convocado en Clontarf o 8 de Outono do 1843. O vi-rei da Irlanda tiña prohibida a xuntanza, e os patriotas estaban decididos a celebraren a xuntanza e a loitar contra as tropas que mandaron pra desfacel-a. A agitación chegou ao punto. E cando os partidarios de O'Connell agardaban a orden d-él pra facer a xuntanza en Clontarf, costase o que costase, recibiron unha proclama súa aconsellando obedecesen as órdenes do Vi-rei, que deixaran de facer a xuntanza e que vlotaran cada un para sua casa. A proclama caeu como unha bomba. Foi atendida; mas o prestígio e a popularidade de O'Connell sufriron un golpe de morte. Gran parte dos mozos patriotas arreda-

ronse a unha veira e fundaron despois o partido da *Young Ireland* (Mocidade da IRLANDA).

O'Connell foi encarcerado, juzgado e condenado. A cámara dos Lores casou a sentenza e o gran patriota quedou ceibe. Pero perdeu para sempre a confianza do seu pobo, que tiña-o por cobarde. Sintíndose gravemen-enfermo, quixo morrer en Roma. Mas non puido chegar á cidade dos Papas. En Génova agravouse e aló morreu, no ano 1847.

Os partidarios dos procedimentos de violencia aumentaban na Irlanda. Moitos patriotas decrarábanse abertamente pol-o *Partido da Forza Física*. A angustia do país medrou a causa da fame que atraxeu no 1843. Morreron moitos centos de milleiros de irlandeses, entre eles 370.000 nenos. Emigraron centos de milleiros de irlandeses. N-aquel tempo empezou a despoboación da Illa. Algúns coidaban que a terrible fame era debida ao caros que estaban os alimentos e á perda da colleita das patacas. Pero outros votaban-lle a culpa ao réximen agrario, á enorme renda que os agricultores tiñan que pagar ao *land lord* a que zugaba todo o produto da terra.

Na «*Mocidade Irlandesa*» fixéronse dous camiños. Uns, como O'Brien, sin reprobar en absoluto o facer uso da forza, sómente querían acudir a ela no derradeiro extremo e despois de longa preparación. Outras como Meagher e Mitchel, eran partidarios d-unha solución d'aguiña. Os primeiros tiñan un boletín «*NATION*» e os outros o «*United Irish man*», que comenzo a publicarse no mes de Janeiro do 1848 e chamou aos irlandeses ás armas. N-este boletín, Mitchel escribía que era mellor morrer pol-as baionetas da Inglaterra que baixo as súas leises.

A revolución que estalou en moitos puntos da illa escitou aínda mais aos irlandeses, e estes sublevaron toda Inglaterra.

O movemento fracasou. Algúns dos seus caudillos íron enforcados. Outros condenados a morte. Despois trocáron-lles a morte pol-a pena de deportación perpetua.

DA CULTURA IRMÁ

LEONARDO DE COIMBRA

O filósofo portugués d'oje mais importante é Leonardo de Coimbra. Nasceu este distinto pensador o 30 de Decembro de 1883 na pitoresca aldea de Lixa perto de Amarante fronte á serra de Marao. (E pois da terra do gran poeta «saudosista» Teixeira de Pascoaes que mora en Amarante mesmo). Fixo os seus estudos nun colegio de Penafiel e despois nas Universidades de Coimbra e Porto. Foi ministro de Instrución nun período agitado da vida política do seu país e fixo daquela a reforma actual do ensino primario e do ensino da Filosofía nas Universidades portuguesas.

A súa obra filosófica componse, alen d'artigos e conferencias espalladas pol-as revistas, dos seguintes volumes: «*O Criacionismo*» (Esgotado) «*O Pensamento criacionista*», «*A Morte*», «*A Alegria, a Dór e a Graça*», «*A Luta pela Inmortalidade*». Seu estilo é mui portugués, ele-

gante e lírico, de tal xeito que os seus libros lénse sempre con facilidade e verdadeiro pracer literario; cousa estrana nun filósofo especulativo e metafísico.

A Filosofía actual teno como as suas características: o interese pol-a vida do espírito ou psicológico, a tendencia metafísica, o entender a realidade como produción ou creación. Por isto é hoje o francés Bergson o filósofo mais representativo. En Leonardo de Coimbra hachamos estas notas c'unha verdadeira realidade. A realidade é p'ra el, consciencia, espírito, pois como o proban moitos experimentos psicopatolóxicos, «todo é, foi ou pode ser consciencia». A consciencia é pensamento pol-o que a realidade é pensamento. Mas esta realidade e iste pensamento (que tanto ten unha cousa como a outra) son produción, creación eterna. Eis o punto de vista do «creacionismo». Certamente creación que deixa tras d'ela a obra da natureza e do espírito: a ciencia, a arte, a moral e a relixión e que camiña para a «consciencia» e para a «memoria». Mais a realidade é tamén comunión na produción. O Universo é solidario: «un campo de consciencia onde conviven e penetran consciencias, ou seja: A consciencia das subconsciencias socializadas, os seres socializados en Deus». Na relixión exprésase esta solidariedade pois sempre no fondo é: «eterna e infinita convivencia amorosa».

O noso espírito filosófico, aínda por desenvolver, está ben perto do espírito filosófico de Portugal que convén tanto coñecer aos galegos. Eu recoméndolles a lectura das obras de Leonardo de Coimbra.

JOHAN VIQUEIRA.

Profesor de Filosofía.

DECÁTENSE OS GALEGOS QUE ESCRIBEN EN CASTELÁN

Escoita, tí, literato rico e vanidoso...

Cando negas capacidade literaria ó galego negas a tua propia capacidade literaria. Cando dis que non-o sabes, eu entendo que non tes talento d'abondo pra escribil-o.

Calquera cristián que non sexa mesmamente unha besta ferrada pode faguer literatura castelán pra que chamen «brillante» ou aínda «insigne». Calquer bachiller pode chegar a «insigne literato» servíndonos unha literatura que sabe a cocido, e se o bachiller é un cursi pode chegar a «brillante» servíndonos unha literatura que sabe a merengue. Eu castelán hay modelos e aínda métodos d'abondo pra fabricar literatura. Por iso ti escribes en castelán.

Escribindo en galego xa non é o mesmo. Quén queira faguer literatura galega ten que sacal-a do seu miolo. En galego hay moito que faguer e pouco que roubar. Por iso ti non escribes en galego.

Eu quixera que ti escribises unha soya ves en galego, pondo na proba tod'o talento que tes. E ollarias como sería ruin a tua literatura galega. Ista proba ha sere pra que medites, dispois, se hay algunha orixinalidade na tua literatura castelán e notarás arrepiado que de certo non és literato, que o que de certo és é ladrón, falsificador ou fabricante de literatura. Fai a proba e veral-o.

Se verdadeiramente foses literato poderías amostrarnos a tua orixinalidade galega mellor qu'en castelán, porque non é probábel que o teu xenio coincidise co d'algún dos contados escritores galegos; mais en troques poderías ter a desgracia de coincidir con algúns casteláns que che pillaron a dianteira. O idioma galego, qu'é vivo porque o fala o pobo, ofrece ós homes de verdadeiro talento unhas riquezas que xa non ten o castelán; pero pide un esforzo que ti non podes faguer.

Un home verdadeiramente artista, que non pense no rendimento económico do seu traballo, escollería o galego pra ter estatua dispois de morto. Ti és rico e vanidoso e non escribes en galego pra amostrares a tua falla de talento. Escribes en castelán porque non tes talento.

O devandito vai pranteado no terreo en que ti podes enxerguer, pois as razóns d'escribir en galego son outras.

E digoche todo iso eu, porque son dibuxante e non literato.

Que te regalas cos loureiros e xa sabes que a min. . ¡plim!

CASTELAO

O inri da políteca hespañola

Nós, desde estas columnas e tamén desde a tribuna pública, temos falado moitas veces do vergoñoso que resulta que sigan sendo aqués mesmos que levaron a Hespaña ó desastre quenes continúen sostendo nas máns o goberno ou desgoberno do país. En ningures dóuse endexamais un caso somellante. Non hai ningún Estado no mundo onde socedera o que aquí socede. Foi a política da Restauración, a política noxenta do turno, a que trouxo a Hespaña ó xeito de fonda desfeita en que se hacha. E cando surdia a esperanza n'algús peitos de que as cousas trocaran o vello rumbo, el Rei dalle a Dato o decreto de disolución de Cortes, sin xiquer consultare pri-

meiramente ós primates da política como era uso e costume.

Dato, facerá, pois, unhas novas eleccións. Voltará, si lle peta, a pór alcaldes de Real Orden; Bugallal, o gran cacique galego, abusará das súas mañas de muñidor sen escrúpulos, as garantías constitucionales seguirán suspendidas, os xornás sufrirán denuncias constantes, e os patrioteiros berrarán, como de cote, ¡viva Hespaña!

Non queren a Dato, nen os liberales, nen os mauristas, nen os ciervistas; non-o queren tampouco os reformistas; os socialistas e sindicalistas xuntáranse xa enantes do que o «guardaguilas honorario» conseguira o decreto de disolución de Cortes, para combatala súa política cativa e rastreira. A opinión enteira, ademáis de todas estas organizacións nomeadas, está contra o actual xefe do Goberno.

Con todo, Dato áchase no Poder. I-elo resulta inda mais grave que un verdadeiro golpe de Estado. Imponno el Rey. ¿E por qué? Cabería dicire qu'el Rey desexa un troque de Réxime e que, como ninguén s'atreve a loitar por traguelo, él — mais patriota que todol-os políticos — inda espóndose a perdel-a coroa c'ó seu xeito, da pé para facer unha revolución.

E se así non é, que non coide que o poder moderador fracasou definitivamente, a non se emendare camiño, nen pode ser home cidadán e digno, nen merez outra cousa que a cadea da escravitude.

Non é posíbel que Hespaña chegue a menos do que chegou xa. Se sigue soportando a Dato i-a taifa de noxentos caciques que á súa soma medran; se non reaciona e s'ergue barilmente contra do político bufo servidor das Compañías ferroviarias e devoto dos Monopolios, haberá que predicar a berros o «sálvase quen poida», porque a ignomia i-a vileza de todos entón ficaría de manifesto.

Dato, no Goberno; Dato facendo eleccións en frente da vountade enteira dos países hispanos é unha bulra i-unha provocación, tan estrana como inespricabel, que debe custarlle caro a quen a fixo.

Dato no Poder, é o fracaso do orde, da autoridade, do sentido común, da cidadanía, de todo... Dato no Poder, salvando á toureira a vountade dos hespañoes, c'ó cetro por garrocha, é o inri que nos faltaba.

Para combatir esta vergoña c'oa enerxía debida, conten con nosco os nazionalistas galegos-cantos, señañ do bando que queiran, ergan ban,

À millore porpaganda

Moi poucos son os alumeados pol-as luces da verdade, emporiso de qu'istas luces alumean por igual a todos. Reducidísimo é o número dos que saben apreza-los feitos en toda a súa ispidéz, sen deixárense engaiolaren pol-ascoberturas e adobios que os deforman, orixinando a formazón de coñecimentos falsos e trabucados. Lindeirado é o marxén dos que, faguéndose cegos pra todo o que non sexa a verdade, soio pra ela saben despachal-os ollos. Isto eisprica a razón de tantas anomalías e arbitraredades como a cotío ocorren; a causa do trunfar, cáseque cotidiano, da inxustzia e do erro; o imperio, pouco menos que seguro e incommovível da mentira e da falsedade.

E non é que iste escurecemento das luces da verdade soio teña lugar en relación cós feitos trascendentes, significados, de maior outura da vida. Por debaixo d'eles latexa un sen fin de pormenores crarisimos; todo un mundo de detalles cuia craridade é deslumeadora, detalles que, pese á súa condizón de tales, non acaban de seren comprendidos pol-as xentes que, cegas, distraídas ou iforantes, fitan o seu desfile ateigadas de indiferenza e de mutismo.

De iste orden de feitos a que aludimos son todol-os que fan referencia ó noso probrema nazonalista. As razóns que se adoitan e aduciren en defensa do noso preito son tan sinxelas e asequibres a todol-os maxins por rudimentarios e simpres que istos sexan, que non pode menos de abraire como unha vez eispostas, e aínda sen eisposizón, pol-a súa propia forza, cō soio coñecimento instintivo das mesmas, non fan labore proselitista de un xeito eispontáneo e natural. Mais a realidade amostra que non é eisi. Verdades crarisimas e feitos de un realismo esmagante pasan sen comprensión por diante das nosas xentes. Todol-os aldraxes que os países casteláns viñeron ceibando e aínda siguen ceibando dende fai tanto tempo— ¡Xa hai séculos!—encol; de nós; total-as inxustizas con que un réximen de desigualdades e de privilexos alritantes nos favorecen; o sen número de desposos e de asoballamentos de que nos fixo ouxeto o réximen unitarista e centralizador, que os malfadados Reis Católicos inauguraron en hora funesta, isto e moito mais vén sendo iforado pol-a maioría dos cidadáns galegos que se non enteiran de nada, ou fan por non anteirárense, dominados i-escravizados como están pol-o infruxo pezoñento e nunca ben maldito de abondo do espírito castelán.

E sendo isto como é, tristemente certo, e, por certo e seguro, desconcertante ¿qué facer pra despertare o sentimento da raza e da patria na lexión inmensa de compatriotas que, xordos a todol-os chamamentos, cegos pra total-as verdades por craras qu'elas sexan, e indiferentes pra todo e cáseque aínda pra aquilo que mais de preto toca ó propio decoro e á propia vergoña, veñen vivindo axionlladas prestándolle a súa conformidade de ovellas mansas e sen asentimento á hexemonia denigrante, incivil, bárbara e africana d'unhas terras cuio xuicio definitivo fixo un sabio alemán, o Dr. Schulten, esculcadore das ruínas de Numancia, cando dixu n-un artigo sen que arelaba que a «nosa xeira contemporá» o que non abrangueron a ollaren os cartaxineses, os románs, os godos e os árabes: a colonización da outa planicie castelán, o seu arredamento do Africa e a súa xuntanza a Europa».

Todol-as porpagandas son boas, eiscelentes, mais a súa maioré ou minore efcenza depende do grado de sensibilidade e de propia estima, de aprezo do decoro persoal, íntimo, a que as xentes, colectiva e individualmente, houbesen chegado. Por iso toda porpaganda no-

sa que teña como médula un eiscesivo doctrinarismo, unha ideoloxía complicada e, pol-o mesmo, soamente abrangibel ós preparados, ten de feito que viré condenada á esterilidade e ó valeiro. Isto dimpois de todo é moi natural. Con rara eiscesións poucos, moi poucos, contadisimos, son os individuos que non pertencen a isa cousa amorfa, sen substancia, que se chama o vulgo, e como n-ela se hacha a canteira que ten de proporcionar os elementos pra nutril-as nosas fias, coá ollada posta n-ela se deben facel-as nosas porpagandas. Porpagandas nas que destaque e sobresalla por encol de todo a sinxeleza, a caridade, o afan vulgarizadore que, achando dificultades, poña as doutrinas constituintes do noso credo ó nivel das intelixenzas menos cultivadas e, pol-o mesmo, menos preparadas.

Agora ben, unha porpaganda feita a base da divulgazón dos aldraxes, os alcumes, os despoixos e as ofensas que de xeito sistemático se viñeron ceibando dia tras día, dende fai cinco séculos, encol de nós, dos galegos, sería a millor porpaganda que puidera facérese. Ela tería a virtude d'eiscitare a xenreira das xentes pouco capacitadas pra comprender outos e séreos ideaes; e como nos grandes odios latexan grandes amores, da xenreira nascida tería de xurdir forzosamente, ineludiblemente, o grande amore á patria en que fumos nados, único i-eis-crusivo determiniante de todo movemento nazonalista, palinxenésico e salvador.

Unha autuazón d'iste xeito, ben ordenada, sen solución de continuidade, feita en folliñas e folletos espallados a oito e con tenacidade e firmeza incommovíveis, ten de donare mais froito que toda autuazón de outro xénero. E si a ela se engade o compremento natural das outras porpagandas—o mitin, teatro, o libro, etc.—cuia importancia nós non podemos negare, deaquela o noso camiñar pol-as vías do éisito sería algo abraiante que tería de pórnos mais preto do taunfo do que os nosos enemigos e aínda moitos dos nosos amigos coidan.

Escomecemos, pois, a tarefa da divulgazón dos feitos cometidos contra de Galicia, do bon nome seu e dos seus fillos, o mais axiña posíbel. Espallemos ós catro ventos, antre todol-os galegos, a ringuileira inacavavel de agravios e perxurios que as terras irtas nos causaron, dende que se escomezou a unidade da morte; donemos n-unha verba, estado público o sen fin de asoballamentos que hoxe tan soio son conecidos de unhos poucos, i-eisi adiantaremos a toda prêsa no noso camiño, abranguen-do en pouco tempo longanzas que, de outro xeito, tardaremos aínda moito en abranguernos. Mais pra elo hai denantes que resolver un problema, o que repersenta a falla de unha Editorial galeguista, editorial que soia agarda pra sere un feito tanxibre que antre nós se vaia forxando a vountade de querere...

RAMÓN VILLAR PONTE.

POEMAS DE NENOS

O NENO É ASÍ...

Si o neno quixera, podía voar no ceo en calquer instante. Mas por algo non vai. ¡Gusta-lle tanto deitar a sua cabeceira nos coenllos de sua nai, e miral-a e miral-a sin acougo!

Sabe un fato de verbos maravillosos. Mas como son tan poucos os que n-este mundo entenden o que di o neno, nunca quere falar. O que arela é deprender verbos dos labios da nai. ¡Así pon esa cariña tan inocente!

Tiña unha morea de ouro e pedras finas, e veu a esta vida como un esfarrapado.

¡Esfarrapadoño ispidio que fai-se o probe pra pedir-lle a sua nai o tesouro do seu amore!

¡Por qué sacrificou a sua liberdade si estabu tan agusto na teren da tua crecente? ¡Aí! ¡él sabe ben o goce eterno que ten no ucocharse no corazón da sua nai, e canto mais dóce que a sua liberdade é sentir-se preso entre os brazos amados!

Denantes vivia no mundo da ledicia eterna, e non sabia chorar. Mas quixo as bágoas, porque si, co seu sorrir, gimaba o corazón da sua nai, seus labios por calquera pena que teve un dobre lazo de morea e piedade.

RABINDRANATH TAGORE.

Peneirando

Temos lido nos xornaes: «El Ministro de Fomento, Sr. Espada, ha concedido 20,000 pesetas a la villa de Verin, con destino al asfaltado de la travesía de su nombre.»

Esto chámase honrarse un así mesmo.

Todo o que conquiren os politiquiños galegos, son cousa de somellante xeito. Verdadeiros furtos á Facenda. Xa que os concellos teñen obriga de se preocuparen de tais cousas.

Esos catro mil pesos; ¡no virían millor para axuda da creazón d'un centro cultural galego; unha escola musical, unha escola agrícola ou de pesca?

As recepcións académicas de Mondariz mostraron un bó sintoma.

Que xa fican arredados de todo xeito galeguista, sin que ninguense zembre d'elles, o Perez Balin, Xaimiño, Picorete e demais castelanistas alforxados co a carreta rexionalista.

Pasou o tempo no que inda servían para comparsas somellantes percebes.

Na «Concordia» e no «Faro de Vigo», mallaron no analfabeto e flamenguista «Don Pio» por haber tido a ousadia este desgraçado de publicar na «Libertad» de Madrid un artigo de despeito e de d'envenxa contra a Academia Galega, Rey Soto, Cabanillas e Peinador, xa que non'o convidaron para as festas que houbo en Mondariz.

«El Noroeste» da Cruña doulle tamén uns paus fortes e magoadores.

«Don Pio» non fai feira na nosa Terra.

O parvo Costa Figueiras, viaxante en

metáforas e lugares comúns retóricos, falou mal do noso irmán Castelao.

Ibamos pillarlle a chea de burradas e contradicións que s'achan xuntas no artigo que extrautamos no penúltimo número d'este boletín.

Mas coidamos oportuno non voltar a falarmos d'el.

Nas Pampas teñenno por un cativo escritor hespañol e aquí temolo por un ruín escritor das Pampas.

¡Probiño!

Quen estivo celebre foi Barreirito o da «Voz de Galicia», orgo do marques do Espliego.

N'un artigo burdo, como surci-lo de media vella, estrevese a censurar os xenias dibuxos que Castelao espuxo, primeiro na Cruña e despois en Madri.

Di que o grande humorista gallego fai traballos de latiguillo, para se vingare de lle derribasen o piorno de seu pai. Como se Castelao non tivera feito as suas cartulinas enantes de que o estúpido Viturro cometese a bárbara agresión contra do noso irmán. Os que pensan c'o estómago...

A quenens censura Barreirito o cobarde, sen decatarse, e a Sotomayor, Llorens, Palacios, Flórez, etc xa que eles foron os que levaron a Madri a exposición de Castela.

Por certo que elle fixo ó raíndo xornalista, escravo dos caciques da Cruña, un mal servizo Xaimiño reproducindo na sua revista o artigo qu'el coidaba que ninguén lería no Diarió Español de Bos Aires a onde o mandou primeiro e foi insertado.

«El Pueblo» de Pontevedra, mallou en Xaimiño, porque este imbécil atrevéuse a decir que a saudade era un mal.

«El Pueblo», di que, Xaimiño: non top de galego mais que a partida de nacemento. E de pollino tod'o demais.

LA PROVEEDORA GALLEGA

DE

Xuan Vázquez Pereiro

A millor fábrica de chocolates de Galicia, sita na Rúa estreita de San Andrés.--A CRUÑA

Irmans: si queredes estar sans e fortes tomade todol'os dias unha canca do rico chocolate que fabrica ista casa, e veredes como sin darvos conta estades ledos e traballades sin sentir o mais cativoiro cansancio, porque gozaredes de boa saúde.

¿Por qué é isto? porque os chocolates que fai ista casa, fanse cós millores productos i-a limpeza máis esquisita.

PROBÁDEOS E CONVENCERÉDESVO

Os viños e coñas millores

son os qu'eisporta a casa de PEDRO DOMEQ, de Xerez Fronteira, fundada en 1734. A casa máis antiga de Xerez.

O vermouht máis selecto

de mundial e reconocida sona é o ZINZANO (Torino).

Pra viños de mesa

non hay outros com'ós dos cosecheiros eisportadores señores K. LOPEZ DE HEREDIA (Haro) Casa central: Plaza da Equitativa.—MADRID.

Representante eisclusivo (matriculado) de todas istas marcas:

JOSE C. JUNCOSA

Galera, 39 e 41-2.º piso.—A Cruña

“PATENTE-SALVAVIDAS”

O millor pra pintar os fondos dos barcos. Ganou Diproma de Honore, Gran premio e medalla d'ouro nas Exposicións de París-Londres.

REPRESENTANTE

F. Bertran e Mirambell

Vigo - Cruña.

NOVELTY

PLANCHADEIRO DE MODA

GRANDES TALLERES

DE LAVADO E PRANCHADO DE ROUPA NOVA E DE USO

Despachos centraes—A Cruña, Cantón Pequeno, 12; Vigo: Praza da Constituzón, 12.

Sucursaes na Cruña.—Estreita de San Andrés, 12; Praza de Azcárraga, 4; San Agustín, 22.

Sucursal en Vigo.—Circo núm. 5.

Todal-as nosas sucursaes ostentan un letreiro como siñal, qu'é reproducun da marca de garantía eiqui estampada.

Recíbense encárragos de fora, y-espídense por meio das nosas sucursaes. Si no lugar onde vostede reside non-a hay, sírvase manifestarnos seus desexos de mandárenos os seus encárragos.

PAULINO FREIRE

BOUZAS — VIGO

SUCURSAES: CRUÑA - FRROL

Redes d'algodón pra Tarrafa.

Aparellos, armados e en panos, pra barcos pesqueiros.

Malletas de abacá e cáñamo alquitranado.

Cables de aceiro ingleses.

Aceites mineraes e vexetaes, e surtido completo pra maquinaria e pesca.

Santa Lucía, 26 e 28. — A CRUÑA

O CAFE NOVO

Urzáiz II.—BAYONA.

Materiales de construcion

CEMENTO ASLAND

MADEIRAS—CARBÓN

CENTRO XENERAL DE SEGUROS

Ignacio Pedregal

NA CRUÑA

LA MODERNISTA

GRAN SALÓN DE BARBERÍA

— DE —

RAMOS E ACEA

San Andrés, 94-1.º —A CRUÑA

Establecemento de primeiro orde, dotado de estufa de desinfección e todol-os aparatos higiénicos. Especialidade en lavados de cabeza locíos e friciós de todas clases.

NOTA: N'este establecemento atopara o público un servizo permanente a cárrago das seus propietarios, antigos dependentes das máis importantes peluquerías desta capital.

Fábrica mecánica de calzado

— DE —

Anxel Senra

RÚA XAN FLOREZ

Deposito: Cantón Grande, 15

A CRUÑA

COMPAGNIE GENERALE TRASATLANTIQUE

VAPORES CORREOS DE GRAN VELOCIDADE
SERVICIOS DIREITOS DENDE O PORTO DA CRUÑA

PRÓXIMAS SAIDAS PRA HABANA E VERACRUZ

Prezos do pasaxe (incruidos os impostos)

	Habana	Veracruz
Ponte de paseo:		
Camarotes de luxo	Ptas. 2.053'75	2.138'75
Id. exteriores	> 1.668'75	1.753'45
Pirmeira crase. Ponte superior:		
Camarotes exteriores	> 1.498'75	1.593'75
Id. interiores	> 1.293'75	1.378'75
Ponte inferior	> 1.295'75	1.378'75
Segunda crase	> 1.103'75	1.088'75
Preferencia	> 808'60	798'60
TERCEIRA CRAS.	> 328'60	343'60

O día fixo de saída anunciarase oportunamente

O pasaxeiro que desexe embarcar te de remitire segadamente o nome mail-o importe do pasaxe, sen emprender viaxe hastra que teña a conformidade do Consinatario de que se lle reservou a praza. Os emigrantes e todos os equipaxes son levados a bordo por conta da Compañia.

Pra toda clase d'informes sóbor datas de saída, prezos do pasaxe e tipos de flete, dirixirse o seu Consinatario

D. NICANDRO FARÍN — Rúa de Compostela, esquina a Praza de Lugo.

Compañía Chargeurs Reunis

Pra os portos de PERNAMBUCO, RIO JANEIRO, SANTOS, MONTEVIDEO e BOS AIRES.

Proximas saídas por acretados vapores correios a gran velocidade.

Admite pasaxeiros de cámara e 3.ª crase.

Prezo do boleto de TERCEIRA CRASE Pesetas 422'10.—Nenos mais novos de dous anos, un gratis por familia. —De dous a 5 anos, pagan cuarto pasaxe. Maiores de 5 anos, mediopasaxe. E arriba 10 anos pasaxe enteiro.

NOTAS INTERESANTES.—As mulleres que leven nenos que non chegan aos 10 anos, chamadas pol-os seus maridos, non poden embarcaren pra BOS AIRES si non presentan n'esta Axencia un certificado PRECISAMENTE do DEPARTAMENTO de EMIGRACION de BOS AIRES, permitíndolles o desembarcaren na REPUBLICA ARGENTINA. Non teñen valor algun, as cartas de chamada, autorización, nin poderes ante os Consules hispañoles.

As mulleres que se atopen n'estas condicións e non presenten NECESARIAMENTE o dito certificado, non poden embarcar. Tamen teñen que presenten o mesmo certificado os emigrantes que teñan MAIS de 60 ANOS e non vaian acompañados da súa familia.

O día da saída anunciarase con oportunidade.

Os pasaxeiros teñen de presentarse n'esta Axencia cinco días antes da saída do vapor.

Pra informes dirixirse aos Axentes Xenerais en España.

ANTONIO CONDE (Fillos).—Praza d'Ourense, 2.—A CRUÑA.

COMPAGNIE DE NAVIGATION SUD-ATLANTIQUE

Salda do porto da Cruña para Bahía, Río de Xaneiro, Santos, Montevideo e Bos-Aires

O día 25 de Ontono saira da Cruña o paquete correo

GAROMNA

de 10.000 toneladas, admitindo carga e pasaxeiros.

	Pernambuco	Bahía	Río Xaneiro	Santos	Montevideo	Bos Aires
En primeira crase Ptas.	1.215'90		1.506'90	1.555'40	1.700'90	1.749'40
En segunda crase >	894'95		967'70	991'95	1.064'70	1.113'25
En segunda intermedia >	690'60		690'60	690'60	690'60	690'60

Prezo do pasaxe en 3.ª crase a Brasil, Montevideo y Bos-Aires, (incruidos impostos) **Pesetas 422'10**

Para mais informes dirixirse aos seus consinatarios:

ANTONIO CONDE (Fillos)—Praza d'Ourense, 2,—A CRUÑA.